

Mia ger upp

Málið er lætt og sjálvsagt og vísir, hvussu væl tað ber til á føroyskum, hóast mong halda tað vera so knortlut sum eg veit ikki hvat, skrivur Sonja Sørensen m.a. í ummæli sínum av ungdómsbókini »Í stripturari tryggju«.

Sonja Sørensen
skrivur

Sonja Sørensen hevur sjálf roynt seg sum rithøvund. Ungdómsbókun Suphaya kemur út í vikuni

I
Mikukvöld síðst í november, eg liggi og lesi ungdómsbókina »Ít er at vita« hjá norska høvundinum Else Breen.

Onkur hevur biðið meg skriva eitt ummæli av bókini »Í stripturari tryggju«, sum er framhald av hesari. Eg sigi, at eg dugi ikki at skriva ummæli.

— Tað ger einki, verður svarað. Tú skrivur, sum tú hevur hug.
— Ná, best er at gloyma hatta ummælið fyrst, hugsi eg, og tað geri eg eisini, tí bókini er so góð, at eg lesi hana av einstýstum út í eitt, og longu dagin eftir passi eg mær lægri at lesa aðru bókina; hana, eg skal ummæla.

Hesar báðar bókur eru tær fyrstu í røðini UNG hjá Bókadeild Føroya Lærarafelags og væl er valt.

Ikki tí at perman er serliga spennandi: Deyður, grønur litur við eini dapprari mynd. Tú sært tað, tá ið tú hevur lisið bókina: Tað er Mia, sum stendur har aftanfyrir og mamman og pápin fremst.

Tær fyrstu síðurnar í bókini »Ít er at vita« eru eisini nakað roksutar, og eg helt hatta vera eitt lög- ið skrivningarlaga at velja, tá ið tú skuldi skriva fyrst umgangur, men hesin inngangur var ein lýsing av gentuni Mia og einum serligum fyrbrigði í hennara hugaheimi: Ein svørt kráka, sum fylgir henni og jagstrar hana, tá ið hon

hevur gjørt okkurt, sum ikki er so pent.

II
Bráðliga skiftir stemningurin, gentan Mia fer at siga frá bæði um eitt og annað heima hjá teimum, vinanna millum og sinum tonkum. Hennara frásøguháttur hevur sjarmu og humor — og álvara.

Hesin frásøguháttur er eisini springandi, tí sært hana bæði við hennara eygum og við eygunum hjá hinum. Tú fært ein kenslu av, at høvundurin fer inn og út úr Mia alla tíðina, serliga í teirri seinnu bókini. Hetta ger, at kenslan av Mia viðhvørt kámost eitt sindur, men myndin av henni er rættiliga fjølbroytt.

»Í stripturari tryggju« byrjar í framtíðini, soleiðis at skilja, at Mia situr og ruddar upp í fortíðini, sum hon sjálf tekur til. Hvat skal fara burtur,

og hvat skal goymast? Jú, leparnir hjá mammu, teir skulu goymast. Smáir lepar um ymiskt, tey skuldu gera, tá ið hon var til arbeiðis, men eisini lepar, har mamman hevur skrivað sínar tankar um álvarsamar spurningar í livinum.

Bókin endar, sum hon byrjar. Mia situr og ruddar upp í fortíðini, og systirin hevur fingið ta stripturari tryggjuna.

III

Mia ger av at goyma leparnar og lesa teir aftur um nokur ár. Tú grunar, at okkurt álvarsamt er hent síðani síðst (síðani hina bókina), men nú leypur Mia aftur út í lívið við líka stórar sjarmu sum fyrr. Vill er hon og ómøgulig og dugir væl at bita frá sær, tá ið ikki alt er henni til vildar.

Nú stendur uttaná bókini, at hon væl kann lesast sum ein sjálvstøðug bók, og tað kann hon væl, men hon verður meira heilskapad, um tú fyrst lesur »Ít er at vita«, tí har eru góðar lýsingar av vinnum Lenu, Peturi, Jensi (og Leo).

Vit hoyra nú, hvussu gongst við henni og Jensi, hann, sum koyrdi ta ólukkum motorsúkklum, um Leo, tann kullin, sum hevði »lánt« motorsúkkluna, um Petur og Lenu. Har hendir mangt og hvat, samstundis sum høvuðsevnið í bókini liðandi verður bygt upp.

Evníð er deyðin. Men vit skulu lesa rættiliga nógv, fyrr enn tað avdúkast. Mamma Mia er sjúk, deyðasjúk. Men ikki vil hon, at hini skulu vita tað; hon vil ikki, at fólk skulu ganga og sýna henni samkenslu alla tíðina, hon vil, at alt skal vera sum vant sum longst.

Suphaya, ungdómsbók eftir Sonja Sørensen kemur út í vikuni

IV

Av óvart hoyrir Mia eina samroðu, sum als ikki var atlað hennara oyrum, og nú hevur hon hetta at dragast við, at vita, at mamman er sjúk og samstundis ganga inn í tað spælið, sum mamman og pápin spæla: at alt er, sum tað plagar.

Mia er fimtan ár og hevur eina systir, sum er knapt trettan og ein ellivu ára gamlan beiggja, og fyrst teimum má hon tuga og spæla, at tey ikki skulu fáa frænir av hesum ræðuliga, sum er komið inn í teirra tilveru.

Vit fylgja Mia gjøgnum allan veturin, henda strævna vetur við tøg og innibýrgdari sorg. Lýsingin av Mia, tá hon beint hevur hoyrt samroðuna, er einastandandi, og lukkið hjá henni (og hjá mær) er eitt fólk, sum hon kann tosa við, so hon ikki gerst púra ør í høvðinum. Tað er ein vikarur, sum tey hava í kristni í skúlanum. Lýsingin av vinarlagnum teirra millum er hugvekjandi. Hetta eitt sindur forboðna, ein ungur lærari og fimtan ára gamli næmingur hansara, setur sín dám á bókina.

Eitt sárt evni at skriva um, deyði og sorg. Høvundurin heldur fast í Mia nokk so leingi, men so tykist hon at missa tamarhaldið eitt sindur og vevur

Í stripturari tryggju kann lesast sum sjálvstøðug bók, men hon verður meira heilskapad um tá ið hon lisið fyrstu bókina. Ít er at vita

Pappirslepin fekk meg í gott lag, og eg ballaði hann um fremstafingur og koyrdi eitt gummiband um.

Vit skuldu hava Dúgvuna í samtíðarkunninging. Hon eitur veruliga Due, hóast Høg hevði hóskað betur, tí hon heldur sitt arbeiði vera at taka okkum á bóli. Hon situr við lærarapultin og undirvisir, samstundis sum hon ansar væl eftir okkum, og sum ein heyrur tekur hon okkum, tá ið hon heldur, at vit hugsa um annað enn samtíðarkunninging. Tað gera vit sjálvandi alla tíðina, men vit lástast bara, sum fylgja vit við.

Eitt sindur av tímanum var farið, tá ið hon mundi fingið ein setning í rangastrúpan, hugdi yvir á meg og segði: Hvat hevur tú um fingurin, Mia?

— Ein pappirslepa, svaraði eg.

— Hvat lepa?

— Ein bótarlepa. Eg fann uppá orðið í somu løtu, bert at arga hana.

— Hvat er ein bótarlepi? spurdi hon, sum var eg til roynd.

— Ein bótarlepi er ein lepi, har okkurt gott stendur skrivað á. Best er, um hann er skræddur úr álmanakkanum hjá einum konufólki. Síðani ballar tú hann um fremstafingur og bindur um.

— Eg skal geva tær bótarlepa, segði Dúgvana ill.

— Takk fyrst, segði eg. Eg kann binda hann um ein annan fingur. Øll hini flentu, men Dúgvana skrivaði eina viðmerking í protokollina. Seinni las eg hana.

Marianna svarar illa aftur í kunningartímanum.

M. Due.

Har stóð ikki, at Dúgvana hevði sett ein naskan spurning. Tú hevur ikki nógv frælsi, hugsaði eg. Tryggjan skal ikki vera ov stutt, og tú mást ikki hava ein pappirslepa um fremstafingur, tá ið tú hevur samtíðarkunninging.

Hverki mamma ella pápi fóru at ivast í, at eg hevði svarað illa aftur í skúlanum, og tí var einki at gera við viðmerkingina.

ymiskt annað upp í (sum kortini er vigjört fyrr í bókini), sum tykist óviðkomandi í hesum samanhangi, nemur við politiskar/samfelagsligar spurningar á ein eitt sindur tilgjörðan hátt, men tað er kanska við vilja til at uppløysa tað tunga álvarsemið, sum myndar Mia, eftir at hon hevur hoyrt samroðuna, sum hon ikki skuldi hoyra.

Óg so hetta, at hon fær ringa samvitsku, um hon stuttleikar sær okkurt kveldið. Spurningurin er, um hon kann stuttleika sær við góðari samvitsku, tá ið standurin er soleiðis við hús.

V

Bókin er væl tydd, og hvat er so hugnaligt at lesa sum gott føroyskt mál? (hatta var tann sálarfrøðiligi inngangurin, hevði Mia sagt, tí pápi hennara er sálarfrøðfrøðingur), men hjá mær er eitt sindur óvugt at lesa óvugtan setningsbygning so ofta sum í hesum bókum. Serliga tá ið tað er beinleiðis tala og serliga,

tá ið tað eru ungfolk, ið tala. Eg hugsi bert um orðið ikki, til domis á s. 122 — Tú manst hava drukkið okkurt, tú taldi ikki, men ... Annars er málið lætt og sjálvsagt og vísir, hvussu væl tað ber til á føroyskum, hóast mong halda tað vera so knortlut sum eg veit ikki hvat.

Summastaðni er eitt sindur fløkjaligt, av tí at beinleiðis tala byrjar mitt í einum broti og síðani verður farið beint yvir í tankarnar hjá Mia, og tú veitst ikki, um hon sigur hatta eisini, ella hon hugsar tað.

VI

Eg hugsi: Man hatta vera eitt sindur torskilt hjá ungum at lesa, og hesin spurningur leiðir beint yvir í ein annan: Munnu ungfolk lesa ummæli av ungdómsbókum í bløðunum? — Tí hvønn skrivir eg til beint nú?

Else Breen: Í stripturari tryggju.
Norsk ungdómsbók 1975
Björg Matras Jensen tyddi

— Situr tú einsamøll her? segði hann, og steðgaði frammanfyri mær. Hvat bagir?

Eg havi ongantíð hoyrt ein lærara spyrja soleiðis fyrr, so tað tók um meg um hjartað. Eg hugdi upp á hann. Hann var høgur.

— Tryggjan hjá mær er ov stutt, svaraði eg.

— Tryggjan hjá tær ...? segði han og sá út, sum skilti hann einki.

— Eg eri í henni undir jakkanum, greiddi eg frá. Hon fjalir ikki alt, sum hon skal fjala.

Eina løtu hugsaði hann, og eyguni smiltust. So segði hann: Ert tú kold, kanst tú fara heim at skifta klæðir.

So blidliga hevði eingin lærari tosað við meg leingi.

— Eg eri ikki kold, segði eg. Serliga ikki, um eg kann siga, sum Diogenes segði við keisaran Alexander: Ger so væl og flyt teg, so sólín fær skinið á meg.